

โครงการประเมินระบบนิเวศป่าและเกษตรเชิงเดี่ยวในจังหวัดน่าน เป็นการ
ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศป่าและเกษตรเชิงเดี่ยว กับการอยู่ดีมีสุขของ
ประชาชน ด้วยการประเมินค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่แสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวให้ชัดเจน
พร้อมเสนอภาพอนาคตและทางเลือกในการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม

ดำเนินงาน 15 เดือน (มิถุนายน 53-กันยายน 54) ด้วยการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการ
มีพันธะร่วมกับภาคี โดยมีพื้นที่เป้าหมายใน **ลุ่มน้ำยาว2 (ยาว-อวน-มวบ)** โดย
ดำเนินงานไปพร้อมๆ กับโครงการสนับสนุนทางเลือกการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายสังคม
อยู่เย็นเป็นสุข (PEI)

โครงการประเมินระบบนิเวศป่า และเกษตรเชิงเดี่ยวในจังหวัดน่าน

ติดต่อและสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

เอกสารโครงการ ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม 2553

วิลาวรรณ น้อยภา ผู้ประสานงานโครงการ

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

16/151 ถนนบอนด์สตรีท เมืองทองธานี อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

โทร. 0 2503 3333 ต่อ 505 หรือ 08 9161 5789

Website: <http://www.tei.or.th> E-mail: wilavan@tei.or.th

ข้อมูลจังหวัดน่านที่ควรรู้

จังหวัดชายแดน: น่านเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย 668 กิโลเมตร

พื้นที่ต้นน้ำ: พื้นที่ 12,163.21 ตารางกิโลเมตร ของจังหวัดน่าน เป็นที่ราบสูงมีภูเขาสูงชัน ประมาณร้อยละ 85 มีความสูง 1,980 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง แบ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 69.98 โดยเป็นเขตอนุรักษ์และป่าสงวนรวม 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45 ของพื้นที่ จังหวัดน่าน และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 27.15 และร้อยละ 15 ถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ

ประชากร สังคม และชนเผ่า: จังหวัดน่านในปัจจุบันมีจำนวนประชากร 477,662 คน 146,988 หลังคาเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกรรม ร้อยละ 70 (สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน, 2553) ไทยวนเป็นคนกลุ่มใหญ่ของน่าน ประชากรมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ประชากรชาย:หญิงเท่ากับ 1:0.9 และมีอัตราการเกิดสูงกว่าอัตราการตาย 9:6 ต่อประชากรพันคน

ความก้าวหน้าในการพัฒนาคน: จังหวัดน่านมีความก้าวหน้าในด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน และด้านชีวิตการทำงาน เป็นลำดับที่ 18 และ 20 ของประเทศ และมีด้านรายได้ จัดเป็นลำดับที่ 67 และ 74 ของประเทศในปี 2553 และมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนหรือสัดส่วนคนจนร้อยละ 20.21 หรือมีรายได้ต่ำกว่า 1,224 บาท/คน/เดือน

ภาคประชาสังคมน่าน: มีการรวมตัวเพื่อร่วมคิดร่วมทำและมีความโดดเด่น และมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน มากกว่า 30 กว่าปี เช่น “ป่าน้ำหมู” เพื่อให้ปลากลับคืนสู่แม่น้ำ การขัดขวางนายทุนบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำ ปัจจุบันมีกลุ่มองค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนในท้องถิ่น เกิดขึ้นหลายกลุ่ม โดยได้รับการยอมรับและมีบทบาทในการพัฒนาจังหวัดชัดเจนมากขึ้น

ภาคเกษตรสร้างรายได้หลักให้คนน่าน: ปี 2552 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดน่าน (GPP) มูลค่า 24.7 พันล้านบาท คิดเป็น GPP ต่อหัว เท่ากับ 50,507 บาท โดยภาคการเกษตรฯ เป็นการผลิตที่มีบทบาทสำคัญของจังหวัด มีมูลค่าร้อยละ 36.8 ขยายกว่า 2 เท่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (สศช. 2553)

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด: น่านได้รับอิทธิพลจากนโยบายระดับกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (2) และกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัด “**เมืองสงบสุข ธรรมชาติสมบูรณ์ คุณภาพชีวิตดี วิถีประชาพอเพียง**”

การดำเนินงานโครงการ

คณะทำงานโครงการ: หลังการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาแล้ว ได้ให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลระดับตำบลของตน โดยใช้กลไก**กลุ่มกิจกรรม องค์กร**ที่มีอยู่เดิม เชื่อมโยงกับหน่วยงานในพื้นที่ จัดเตรียมคณะทำงานประมาณ 10-15 คน และกำหนดให้มี**บุคลากรของท้องถิ่น**สนับสนุนใช้ผลการศึกษาให้นำเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนั้น ได้จัดให้มีการประชุมคณะทำงานเพื่อสร้างความเข้าใจต่อการดำเนินงาน และมีผลสรุปความคิดเห็นต่อการประชุมคณะทำงานทั้ง 3 พื้นที่ ดังนี้

สภาพธรรมชาติเปลี่ยนแปลง: พื้นที่ป่าธรรมชาติ ตามไหล่เขา และเชิงเขา ได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเริ่มมีการปลูกยางพาราบ้าง บริเวณที่ราบริมน้ำที่เคยปลูกข้าวก็เริ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและชัดเจน พบว่าแหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน น้ำใช้อุปโภค บริโภคไม่ได้ ผลผลิตลดลง น้ำใช้ไม่ได้ พื้นที่เพาะปลูกในหมู่บ้านได้รับผลกระทบทางภัยธรรมชาติ น้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตร เกิดการพังทลายของดินรุนแรงขึ้นและประสบพบได้บ่อยขึ้น เกิดไฟป่าและหมอกควัน

สังคมและสุขภาพเปลี่ยนไป: ชุมชนมีรายได้เพิ่มเติมหนี้สินเพิ่มเพราะความต้องการลงทุนการปลูกเพิ่มขึ้น และวัสดุการเกษตรราคาแพง โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนมากขึ้น เกษตรกรพบสารเคมีปนเปื้อนในเลือดเป็นส่วนใหญของคนที่เข้าตรวจเลือด ที่สำคัญระบบสังคมในชุมชนเปลี่ยนไป ต้องพึ่งพากฎเียมแบบหมุนเวียนจากคนอื่นมากขึ้น แม้จะยังคงมีการลงแขกทำการเกษตร แต่ก็ยังจ้างแรงงานเสริมเข้ามา ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และยังต้องการเงินทุนมากขึ้น

ทัศนคติต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” : ความคิดเห็นเบื้องต้นต่อความอยู่ดีมีสุขที่นึกถึงเป็นลำดับแรกๆ ได้แก่ **การมีสุขภาพที่ดี** ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขทั้งทางกายและใจ คือ **ความมั่นคงในด้านอาชีพและที่ดินทำกิน** นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อ**สังคมน่าอยู่และการมีส่วนร่วม** ในการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานในระยะต่อไป จะมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอนาคต และระบุปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่อความอยู่ดีมีสุขของท้องถิ่น